

PAPER DETAILS

TITLE: Kent ve Kiyi İlişkisi: Trabzon Kenti Yüzme Alanları Düzenleme Kriterleri

AUTHORS: Aysun AYDIN ÖKSÜZ, Bahar KÜÇÜK KARAKAS, Gizem SEYMEN, Büsra TOPDAGI

YAZICI

PAGES: 1252-1280

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/888851>

Kent ve Kıyı İlişkisi: Trabzon Kenti Yüzme Alanları Düzenleme Kriterleri

*

Aysun Aydın Öksüz¹
ORCID: 0000-0002-5020-6870

Bahar Küçük Karakaş²
ORCID: 0000-0002-3894-5160

Gizem Seymen³
ORCID: 0000-0002-6548-7740

Büşra Topdağı Yazıcı⁴
ORCID: 0000-0003-1203-4411

Öz

Trabzon kenti, denizle imgesel olarak oldukça sıkı, ancak ekonomik ve yaşam biçimi olarak kısıtlı ilişkiye sahip bir kenttir. Trabzon imgesi kıyısı olduğu Karadeniz üzerinden üretilir. Deniz, ekonomik olarak avlanma mevsiminde balıkçılıkta, yaz mevsiminde ise bu çalışmanın ana konusu olan kıyı turizminde kullanılır. Ancak kıyı uzunluğu doğudan batıya 119 km olan Trabzon kenti, deniz ile ilişkisini hiçbir zaman gündelik hayatın bir parçası haline getirememiştir. Karadeniz'in uzunca yıllar kentin çöplüğü olarak kullanılması ve kent kanalizasyonlarının kıyıya bağlanması Trabzon kentlisini denizden uzaklaştırmıştır. Kentlinin denizden uzaklaşması sadece zihinsel olmamış, yıllar yılı üst üste eklenen dolgu alanları fiziksel olarak da kentliyi denizden uzaklaştırmıştır.

Bu çalışmanın amacı bir kıyı kenti olan Trabzon'un rekreatif anlamda deniz ile olan ilişkisinin yüzme alanları üzerinden değerlendirilmesidir. Bu bağlamda, Trabzon il sınırları içinde doğu noktasından batı ucuna kadar 119 km'lik kıyı şeridinde, işletme bulunan ve bulunmayan yüzme alanları tespit edilmiştir. İşletme bulunan yüzme alanları, özellikleri ve temel gereksinimleri/hizmetler başlıklarında incelenmiş, kıyı kullanıcıları ile yapılan anket çalışmasıyla kentteki yüzme alanlarını kullanım durumlarına dair veri elde edilmiştir. Bu kapsamda çalışmada, Trabzon'un kentsel rekreasyon alanları içinde yüzme alanlarının öneminin belirlenmesi, kalitesinin artırılması ve kent halkının taleplerinin karşılanmasına yönelik önerilerin sunulması hedeflenmiş ve çalışmanın son aşamasında kentin yüzme alanları düzenlemesine dair planlamada kullanılabilecek kriterler önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kıyı, Yüzme Alanları, Düzenleme Kriterleri, Trabzon.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, KTÜ, E-mail: mimaraysun@gmail.com

² Arş. Gör., KTÜ, E-mail: baharkucuk@ktu.edu.tr

³ Arş. Gör., KTÜ, E-mail: ggizemseymen@gmail.com

⁴ Arş. Gör., KTÜ, E-mail: busratopdagi@hotmail.com

Urban and Coastal Relationship: Regulation Criteria on Swimming Areas in Trabzon City

*

Aysun Aydın Öksüz⁵
ORCID: 0000-0002-5020-6870

Bahar Küçük Karakaş⁶
ORCID: 0000-0002-3894-5160

Gizem Seymen⁷
ORCID: 0000-0002-6548-7740

Büşra Topdağı Yazıcı⁸
ORCID: 0000-0003-1203-4411

Abstract

Trabzon has a very close relationship with the sea in terms of imaginary, while it is limited with regards to lifestyle and economics. The sea is used economically in fisheries and coastal tourism in summer. For years, the use of the Black Sea as a garbage dump of city and the connection of the sewers to the shore has removed the dwellers from the seaside. It was not only mentally, but also physically that the filling areas caused the citizens to move away from the coast. The aim of this study is to evaluate the relation of Trabzon with the coast in recreation through swimming areas. These areas, with and without business, are identified within the provincial borders of Trabzon. Swimming areas with businesses are examined under the titles of their properties and basic requirements/services, and by questionnaire with the coastal users has been obtained data on the use of them. It is aimed to determine the importance of swimming areas within the urban recreation areas of Trabzon, to increase their quality and to offer suggestions for supplying the demands of the citizens. Eventually, the criteria that can be used in the planning of the city's swimming areas are proposed.

Keywords: City, Coast, Swimming Areas, Planning Criteria, Trabzon.

⁵ Asts. Prof., KTU, E-mail: mimaraysun@gmail.com

⁶ R. A., KTU, E-mail: baharkucuk@ktu.edu.tr

⁷ R. A., KTU, E-mail: ggizemseymen@gmail.com

⁸ R. A., KTU, E-mail: busratopdagi@hotmail.com

Giriş

Çalışma kapsamında, öncelikle kentlerde kıyı kullanımının birincil aktörlerinden olan gezen/gören/deneyimleyen niteliklerine sahip bireyin tanımlanması önemli görülmektedir. Dolayısıyla, söz konusu bireylerin genel adı turist olarak kabul edildiğinde, öncelikle turist ve turizm ilişkisini değerlendirmenin doğru olacağı düşünülmüştür. Bu bağlamda, turist kelimesi antropolojik tanımları çerçevesinde bakıldığında, boş zamanında geçici bir süreliğine farklılık yaşamak amacıyla evinden uzaklaşan kişi olarak tanımlanmaktadır (Smith, 1988). Turizm kavramı ise bu doğrultuda, insanların gezme, görme, keşfetme, yeni insanlar tanıma gibi ihtiyaçlarının bir sonucu olarak doğmuştur. Turizm başka bir deyişle, devamlı ikamet edilen yer dışına, tatil, dinlenme, eğlence, kültür vb. amaçlarla yapılan seyahat ve geçici konaklama olarak tanımlanabilir. Turizm kavramı günümüzde, toplumsal karakterle çeşitlenerek, farklı bireysel ve toplumsal taleplere cevap veren bir nitelik kazanmıştır. Bu talepler, deniz-kum-güneş, eğitim, kültür, eğlence ve heyecan vb. olarak düşünülebilir. Günümüzde dünyanın en hızlı büyüyen endüstrilerinden birisini oluşturan turizmin, seyahat özgürlüğünün yaygınlaşması, esnek çalışma saatleri, vize uygulamalarında kolaylıklar, kültür ve eğitim düzeyinin artması, iletişim teknolojisindeki gelişmeler, pazarlama anlayışının gelişmesi ve gezme/görme/deneyimleme bilincinin artması doğrultusunda gelişmeye devam etmesi beklenmektedir (Pamukçu, 2017).

Gezen/gören ve deneyimleyen bireylerin tercihlerinden biri de çoğunlukla seyahat ettikleri ülkenin veya kentin kıyı alanları olmaktadır. Bu bağlamda, tarih boyunca kıyı alanları, ekonomik ve kültürel açıdan en çok tercih edilen alanlar olarak kabul görmüş, toplumların ekonomik ve sosyal yönden gelişmesine katkı sunarak ülkelerin kalkınmasında da etkin rol üstlenmiştir (Sesli vd., 2003). Günümüze bakıldığında söz konusu durumun benzer bir biçimde devam ettiği görülebilmekte; kıyı alanları, sürekli olarak artan sayıdaki insan faaliyetleri ve tesislerine ev sahipliği yapmaktadır. Bu artış ve süreklilik yoğun olarak kıyı ve deniz turizmi ile ilişkilendirilmektedir (Papageorgiou, 2016; İstanbullu Dinçer vd., 2018).

Bu doğrultuda, Türkiye coğrafyasında önemli konuma sahip bir kıyı kenti olan Trabzon'un deniz ile ilişkisinin geleneksel kabul ve imgelemlerde çok kuvvetli bir biçimde betimlenmesi oldukça dikkat çekicidir. Oysaki, kentlinin gündelik yaşamı içerisinde deniz ile ilişkisi zaman içerisinde sınırlı bir dü-

zeyde devam etmiştir. Trabzon kenti ve Trabzon kentlisi denizin üst üste doldurulması ve bu dolgu alanlarından otoyolların geçmesi nedeni ile deniz ile ilişkisini koparmaya başlamıştır.

Trabzon sahilleri; hareketli kıyı şeridinde bulunan koyları, kayalık çıkıntıları, düzlükleri, kumsalları ile ilginç bir görünüm sergiler. Yer yer kilometrelerce devam eden kumsallar güzel doğal yüzme alanları olarak göze çarpsa da birçok nedenlerden ötürü kıyı turizmi yörede yaygın olarak gelişmemiştir. Bu nedenlerin başında yaz sıcaklıklarının düşüklüğü, her mevsimin yağışlı olmasından dolayı deniz suyunun berrak olmaması, Karadeniz'in çok dalgalı olması, karayolun denize çok yakın geçiyor olması ve çevre kirliliği gelmektedir. Yakın zamana kadar özellikle kanalizasyon ve çöp atıklarının denize dökülmesi nedeniyle kent merkezinde denize girme faaliyetinin ortadan kalkmaya başladığı görülmektedir. İç kesimlerden gelen ve denize dökülen birçok dere ve çay da kirliliği artıran diğer etkenler olarak görülmektedir (Mor, 2006). Ancak son yıllarda kıyı çöp alanlarının kapatılması, kanalizasyonun derin denize akıtılması, kıyı düzenlemeleri gibi yerel yönetim hizmetlerinin yanı sıra, iklimin yaz aylarında daha sıcak olması, bölgenin turizm açısından özellikle Arap turistler için önemli bir merkez haline gelmesi, kentin sahillerinin yüzme alanı amaçlı turizm girdisi olarak kullanılmasına neden olmaya başlamıştır. Trabzon kentinde de bu gelişmeler doğrultusunda hem kullanıcının uzak kaldığı deniz ile yan yana getirilmesine hem de bir ekonomik girdi olarak turizm bağlamında denizin kullanılmasına yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır. Özellikle son 5 yıl içerisinde bu gelişmeler doğrultusunda kentin kıyısında nitelik ve nicelik olarak birbirinden çok farklı birçok yüzme alanı kullanıma açılmıştır.

Trabzon kentinin 119 km'lik kıyı şeridinde, işletme bulunan/bulunmayan yüzme alanlarının nicelik ve işletme bulunan yüzme alanlarının ise nitelik bakımından incelendiği bu çalışma, kıyı turizmi ve mekan ilişkisinin irdelenmesi, Trabzon kenti kıyı kullanımının kentlinin sosyal hayatındaki önemini vurgulanması, kentlinin kıyı kullanımı ve tercihleri üzerine veri elde edilmesi ve kentin işletme bulunan/bulunmayan yüzme alanları için mekânsal planlama kriterleri önermesi bakımından önemli bir açığa işaret etmektedir.

Türkiye Coğrafyasında Kıyı Turizmi ve Mekânsal Planlama

Deniz/kıyı kullanımı, turizm için hep en çekici unsurlardan birisi olmuştur. Yıllardan beri turizm denilince akla gelen ilk şeyin deniz-güneş-kum üçlüsünün olması, kıyı turizminin diğer turizm çeşitlerinden ayırt edilmesinde

önemli imgelemlerden birini oluşturmaktadır. Günümüzde alternatif turizm çeşitlerinin önemi giderek artsa da denizin turizm için hala çok büyük bir çekim gücüne sahip olduğu bilinmektedir. Pek çok ülkede, o ülkeye seyahat eden turistlerin önemli bir bölümü kıyı turizmi amacıyla seyahatlerini gerçekleştirmektedir (Kozak, 2000). Aynı zamanda iyi örgütlendiği takdirde ülkelerin turizm gelirlerinin önemli bir kısmı kıyı turizminden elde edilmektedir (Arıkan vd., 2000; Kozan vd., 2014).

Türkiye’de de durum böyledir ve turizm gelirlerinin yaklaşık %20’lik bir kısmını kıyı turizmi gelirleri oluşturmaktadır. Aynı zamanda talebin en fazla olduğu turizm türü de kıyı turizmidir. Turistlerin yaklaşık %90’ı bu amaçla ülkemizi ziyaret etmektedir. Türkiye sahip olduğu uzun kıyıları, temiz denizi ve kumsalları, doğal ve tarihi çekicilikleri ve uygun iklim koşulları sayesinde kıyı turizmi konusunda elverişli bir konumdadır ve bu alanda oldukça gelişme göstermiştir (Kozak, 2000).

Türkiye coğrafyasındaki tarihçesine bakıldığında, deniz/kıyı kullanımının, endüstri devrimi ve sonrasında Avrupa ile olan ilişkiler doğrultusunda biçimlendiği söylenebilmektedir. 19. yüzyıl, yaşanan endüstri devrimi ile, kentlerin hem sosyal hem de ekonomik olarak anlam değiştirdiği bir süreç olarak göze çarpmaktadır. Kentler üretim mekanları haline dönüşmüş, her türlü nesne, para kazanma aracına dönüşmeye başlamıştır. Coğrafyalar arası mobilitenin artması, bireylerin bulundukları coğrafya dışındaki yerlere rahat ulaşımını sağlamıştır. Söz konusu ulaşım, gezme dinlenme amaçlı turizmin gelişmesine yol açmıştır. Bunun yanında insanların gezme, görme, keşfetme, yeni insanlar tanıma gibi ihtiyaçları ön plana çıkmış, modern iş yaşamının oluşması, dinlenme, hafta sonu ya da yıllık izin gibi kavramların iş ve gündelik hayata girmesi turizmin gelişmesine katkı sağlamıştır. Kapital dünyanın sadece üretim üzerinden değil kavram üzerinden de para kazanmayı icat etmesi, turizmi yalnızca gezme görme etkinliği olmaktan çıkarmış, doğa, sağlık, kongre gibi farklı turizm biçimleri de üretilmiştir. Farklı turizm biçimleri içerisinde kıyı turizminin özelleştirildiği bu çalışmada, Trabzon kenti yüzme alanı kullanımı ve turizmle ilişkin yapılacak irdelene ve değerlendirilmeden önce, üst ölçekte Türkiye coğrafyasında kıyı kullanımı ve turizmle değinilmekte fayda görülmektedir.

Türkiye coğrafyası, 19. yüzyıl itibarıyla Avrupa coğrafyası ile kültürel ilişkilerini güçlü bir biçimde sağlamıştır. Avrupa coğrafyasındaki kültürel ve sosyal hayat merak edilerek bu coğrafyaya adapte edilmeye başlayan bir durum haline gelmiştir. Özellikle Avrupa gündelik hayatına dair artifaktlar Os-

manlı gündelik hayatına da girmeye başlamıştır. Bu bağlamda, gezme, dinlenme gibi işlevlere olanak tanıyan kentsel rekreasyon alanlarının oluşmaya başladığı görülmüştür. Avrupa’da 19. yüzyılda denizi avlanma dışında sağlık açısından kullanma pratiği zaman içerisinde ekonomik bir üretim-tüketim biçimine dönüşmüş, insanlar önceleri sağlık amaçlı daha sonra dinlenme ve eğlenme amaçlı denizi kullanmaya başlamışlardır. Bu doğrultuda günümüz kullanımına yakın modern yüzme alanları kıyı kentlerinde oluşmaya başlamıştır.

Cumhuriyetle birlikte Türkiye coğrafyasında denize kıyısı olan kentlerin sosyal hayatına giren modern yüzme alanları, önce İstanbul ve civarında görülmüş, daha sonra tüm kıyı kentlerine yayılmaya başlamıştır. 20. yüzyıl başında Türkiye’de işletme bulunan yüzme alanı/plaj kavramı henüz toplumsal hafızada yer bulmamıştı. Önceleri deniz hamamları olarak kullanılan ve denize girebilmek için doktor raporunun gerekli olduğu bir dönemden sonra, kıyı kentlerinin vazgeçilmez rekreatif alanlarından biri olan plajlar, günümüz anlamındaki kimliğini 1960 yılları sonrasında kazanmaya başlamıştır. Günümüzde kent plajları, içerisinde dinlenme alanlarının, yeme-içme mekanlarının, spor aktivite alanlarının bulunduğu hem dinlenme-eğlenme alanı hem de kentin ekonomik kaynaklarından biri haline gelmiştir.

Zaman içerisinde turizm ve dinlenmeye yönelik faaliyetlerin gelişmesi ve büyük boyutlara ulaşmasında etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Kent plajları da turizmin gelişmesi ve dinlenmeye yönelik faaliyet ve isteklerin artması, farklı turizm tiplerinin ve türlerinin oluşması sonucunda ortaya çıkmış bir kavramdır. Kıyı kentlerinde nüfusun artması nedeni ile kent imkanları, turistlerden çok yöre halkına hizmet eder hale gelmesi sonucu oluşan bu yeni kavram kent plajıdır⁹ (Aksoy, 2006). Kent plajları, kentli için özellikle yaz aylarında sosyalleşme, spor, yeme-içme gibi pek çok faaliyet gerçekleştirebildikleri bir kamusal alan olarak hizmet vermektedir. Söz konusu alanlar, kullanıcının söz konusu ihtiyaçlarına cevap veren bir nevi rekreasyon alanı görevi görmektedir. Bu bağlamda, nasıl ki kentlerin kıyı düzenleme veya rekreasyon alanları için gerekli planlama kriterleri mevcut ise kentlerin yüzme alanlarının planlaması için de bazı temel koşulların belirlenmiş olması gerekmektedir.

Meydanlar, sokaklar ve parklardan, bunları tanımlayan bina cephelerine, fiziksel erişimin mümkün olduğu tüm kentsel dokular gibi sahil alanları veya kent plajları da kentin kamusal alanları olarak kabul edilmektedir. Kamusal

⁹ Çalışma kapsamında plaj kelimesi yerine “işletme bulunan yüzme alanı” tanımı kullanılmaktadır.

alanlar, şehirlerdeki bu alanları deneyimleyen insanlar için çeşitli motivasyonlar, davranışlar, eylemler ve görsel keşifler sağlamaktadır (Lynch, 1972). Kamusal alanları, kentsel mekân olarak adlandırmanın temel koşulu, orada çeşitli etkileşimlerin gerçekleştirilmesidir. Kentsel mekanların şehirlerde aşağıdaki amaçlarla kullanıldığı görülmektedir (Amirshakari ve Imantalab, 2015):

- Sosyal etkileşim ve vatandaşların toplanması için bir alan;
- Kalkınma amacıyla vatandaşların sosyal rolünün güçlendirilmesi için bir alan;
- Etkinlikleri (kutlamaları, sergileri, vb.) düzenlemek için bir alan;
- Vatandaşlar arasında bir yere ait olma kimliğinin ve kimliğinin güçlendirilmesi için bir alan;
- Halkın bütünleşmesine yardımcı olan kolektif bellek oluşturmak için bir alan.

Bir kentsel mekânın genel olarak beklentileri; estetik, bütünlük, kimlik, uyum, düzen, dayanıklılık, sürdürülebilirlik, sağlamlıktır (Pakzad, 2012). Mekânın tasarımına gelindiğinde ise üç temel kriter olduğu söylenebilir: nitelik, nicelik ve standardizasyon. Bu kapsamda, mekânın niteliklerini değerlendirmek için geliştirilmiş ve genişletilmiş kriterler ise aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Pakzad, 2012):

- Belirli sosyal grupların varlığı için hesap verebilirlik oranı;
- Vatandaşların sürekli kullanım oranı;
- Topluma ve mekâna ait olma duygusu yaratma oranı;
- Bir birey veya gruptaki bir alana ait olma duygusunun sağlanması;
- İnsanın çeşitli duyularını uygulama oranı;
- Kullanıcılarda merak uyandırma ve keşfetme oranı;
- Alan verimlilik oranı;
- Ortak alanların oranı;
- Anıları hatırlamadaki başarı oranı. Verilen bilgiler ışığında ise kamusal alanların tasarımında yol gösterici kriterler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Kamusal alanların tasarımında yol gösterici kriterler (Gehl, 2010)

Koruma	Konfor	Memnuniyet
1. Trafik ve kazalara karşı koruma -Araba kazaları; -Trafik korkusu; -Diğer kazalar	4. Dolaşım için tesisler -Yürümek için yeterli alan; -Sokakların cazip planı; -Uygun yüzeylerin çekici cepheleri; -Fiziksel engellerin yokluğu; -Kilit noktalara erişim	7. İzlem/Gözlem amaçlı tesisler -Uzun mesafeleri görme; -Engelsiz görsel perspektif; -Hoş bakış açıları; -Aydınlatma
2. Suç ve şiddete karşı koruma (güvenlik)	5. Bekleme amaçlı tesisler	8. Sosyalleşme amaçlı tesisler
3. Kötü hava koşullarına karşı koruma -Rüzgar / soğuk hava; -Yağmur / Kar; -Isı / soğukluk; -Güneş / parlak ışık	6. Oturma amaçlı tesisler -Birincil oturma ve ikincil oturma mekanları -Oturmak için banklar	9. Oyun / keşif / aktifite olanakları -Yaz ve kış aylarında gece -gündüz fiziksel aktiviteler, oyun ve eğlence için ilgi çekici ortamlar
		10. Ölçek -Duyular, hareket, boyut ve performans ile ilgili önemli insanlık ölçülerine uygun binalar ve alanlar yaratmak
		11. İyi hava koşullarının keyfini çıkarma olanakları
		12. Estetik kalite / olumlu duygu deneyimi -İyi tasarım ve detayları dikkate almak; -Perspektifler / görüşler; -Ağaçlar, bitkiler ve su

Bu bağlamda çalışma kapsamında ele alınan kıyı (işletme bulunan ve işletme bulunmayan yüzme alanları) alanları planlamasında uyulması gereken temel ilkelerde, biçimlendirilecek olan kamusal alanların tasarım ilkelerine ek olarak Public Access Design Guidelines (1985)'daki aşağıdaki verilerin de göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir:

- Deniz kıyısındaki alanlar anayasada yer alacak tavizsiz kıyı kanunlarıyla, tüm insanların serbest ve yasaksız kullanımına açık kamusal alanlar olarak kabul edilmeli ve bu koşulsuz uygulanmalıdır.
- Yapı (konut, ticari, vb.) alanları kıyıyla ilişkilendirilmeyip, önlerinde yeşil tampon alanlar planlanmalı ve koşulsuz uygulanmalıdır.
- Doğal arazi plastiği (kayalıklar, falezler, mağaralar, vb.) ve görsel açıklık korunarak planlama alanının karakteristik özelliği durumuna getirilmelidir.
- Kent içi trafik yolları, denizle yerleşim alanları arasında direkt ilişkiyi kesmemek için, ana yol gelişimi daha iç kısımlara alınmalıdır (Aksoy, 2006).

Bu bilgilerin yanında, “Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik”te planlanmaya yönelik birçok özellik olmasına rağmen kıyılar/sahil/plajlar ile ilgili mekânsal planlamaya dair bir veriye ulaşılamamış olması; ülke genelinde bu alanlardaki ihtiyaçların giderilmesine yönelik bir eksiklik bulunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda çalışma, Trabzon kenti ölçeğinde

düzenleme kriterleri oluşturması açısından hem örnek kent olarak Trabzon için hem de diğer kıyı kentlerinde yapılacak planlamalar için altlık oluşturması bakımından önemli görülmektedir.

Trabzon Kenti Kıyı Kullanımı

20. yüzyıl sonu, 21. yüzyıl başında dünyada ruhsal ve fiziksel sağlığa yönelik gelişmeler meydana gelmiştir. Bu gelişmeler, iktidarın ve yerel yönetimlerin ve kentlerin fiziksel düzeninin insan sağlığı üzerindeki etkilerini fark etmesine, en önemlisi de kentlerin bir turizm girdisi olarak ortaya çıkması ve hem sağlık hem de turizm açısından planlamasına yol açmıştır. Trabzon kentinde de bu gelişmeler doğrultusunda hem Trabzon halkının uzak kaldığı deniz ile yan yana getirilmesi, hem de bir ekonomik girdi olarak turizm bağlamında denizin kullanılmasına yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır. Özellikle son 5 yıl içerisinde bu gelişmeler doğrultusunda kentin kıyısında nitelik ve nicelik olarak birbirinden çok farklı birçok işletme bulunan yüzme alanı açılmıştır (Resim 1).

Resim 1. Trabzon kentinden bir yüzme alanı/plaj örneği (Haber61, 2013).

Kentlerdeki hızlı büyüme süreci, Türkiye'nin pek çok bölgesinde olduğu gibi Trabzon kentinde de birçok olumsuz etkiye neden olmuştur. Özellikle uluslararası sahil bağlantı yolunun geçmesi ile kentin doğal sahil alanları dolgu alanlarına dönüşmüştür. Trabzon kentinde sahil kıyı bandının %75'lik kısmı dolgu alanlarından oluşmaktadır. Doğal kıyı alanı olarak kalan 33 kilo-

İşletme Bulunan Yüzme Alanı (A-Kodlu): Kamu ya da özel işletme tarafından işletilen, çeşitli temel gereksinimlere ilişkin hizmet veren (yeme-içme, duş-WC gibi) alanlardır.

İşletme Bulunmayan Yüzme Alanları (B-Kodlu): Herhangi bir özel ya da kamu işletmesine ait olmayan, temel hizmetlerin bulunmadığı, Valilik, Çevre Şehircilik Bakanlığı, Belediye ve STK'ların bir araya gelerek sezon başında belirledikleri yüzme alanlarıdır. Yüzme alanları herhangi bir işletmeye bağlı olmadığı ve herhangi bir hizmet ile ilişkili olmadığı için mimari bir yapılaşmanın olmadığı alanlardır. Bu çalışma kapsamında Valilik, Çevre Şehircilik Bakanlığı, Belediye ve STK'ların belirlediği yüzme alanlarının dışında gözlem yoluyla kentliler tarafından yoğun olarak kullanılan Trabzon ilinin yüzme alanları sadece konum olarak belirlenmiş, nitelik değerlendirmesinde çalışma kapsamına alınmamıştır.

Belirlenen bu alanlar (A) ve (B) kodları ile Harita 1'e işlenmiş ve fotoğraflanmıştır. (A) kodlu işletme bulunan yüzme alanları için özellik ve temel gereksinim/hizmetler tabloları (Tablo 2 ve 3) oluşturulmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda Trabzon ilindeki işletme bulunan yüzme alanlarına ilişkin analiz ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bunun haricinde, alanı kullanan 125 kişi ile birebir görüşme tekniği aracılığıyla anket çalışması yapılmış ve kentlinin işletme bulunan ve bulunmayan yüzme alanlarını kullanım durumlarına dair veri elde edilmiştir. Çalışmanın son aşamasında tüm veriler bir araya getirilip kentin yüzme alanları düzenlemesine dair planlamada kullanılabilecek kriterler önerilmiştir.

Çalışma Planı ve Yöntemi

Çalışma planı, 6 aşamalı olarak kurgulanmış ve aşağıda belirtilen yöntem basamakları çerçevesinde biçimlenmiştir. Öncelikle, literatür araştırması aşamasında, konuyla ilişkili tez, makale, bildiri ve kitap gibi yazılı kaynakların yanında, elektronik kaynaklar araştırılmış ve derlenmiştir. Saptama/Belgeleme Yöntemi aşamasında, Trabzon kenti kıyı bandında kullanılan işletme bulunan ve bulunmayan yüzme alanları Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü'nden edinilen veriler çerçevesinde belirlenmiştir. Alan Çalışması ve Yerinde Tespit Yöntemi ile kentte kullanılan diğer yüzme alanları tespit edilmiştir. Analiz Çalışması basamağında, çalışmanın önceki adımlarında elde edilen tüm veri ve bilgiler ışığında İşletme Bulunan Yüzme Alanlarının Özellik ve Temel Gereksinim/Hizmetler Tabloları (Tablo 2 ve 3) oluşturulmuş ve değerlendirilmiştir. Anket çalışması basamağında yöneltilen sorular, önceki aşamaların

çıktıları üzerinden elde edilen parametreler ile oluşturulmuştur. Son olarak işletme bulunan ve bulunmayan yüzme alanı kullanıcılarına yöneltilen sorular değerlendirilerek tüm veriler ışığında kentin yüzme alanları için kullanılabilecek kriter önerileri sunulmuştur.

Bu bağlamda çalışma aşamaları 6 ana başlıkta toplanmıştır. Bunlar;

- **Literatür araştırması:** Çalışmayla ilgili yapılmış literatür araştırmaları incelenmiştir.

- **Saptama/Belgeleme Yöntemi:** Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü'nden kentteki işletme olan ve olmayan yüzme alanlarına dair veri elde edilmiştir.

- **Alan Çalışması ve Yerinde Tespit:** Trabzon kenti sahil bandında kullanılan diğer yüzme alanları yerinde tespit yöntemiyle belirlenmiştir.

- **Analiz Çalışması:** İşletme bulunan yüzme alanları, barındırdıkları özelliklere göre; işletme özelliği, yaz-kış kullanımı, kapasite, kadın/erkek kullanımı, ulaşım ve kent merkezine uzaklık gibi parametreler çerçevesinde değerlendirilmiştir (Bkz, Tablo 2). İşletme bulunan yüzme alanları, ayrıca hizmet özellikleri açısından da analiz edilmiştir (Bkz, Tablo 3). Temel Gereksinim/Hizmetler başlığı altında, duş, WC, yeme-içme, soyunma kabini, can kurtaran, engelli erişimi, otopark, evcil hayvan, gözetleme kulesi, ilk yardım, bot/sandal, bayraklı uyarı, su sporları, kamp alanı, marina, liman, balıkçılık, balık yetiştiriciliği, sezlong/şemsiye, aquapark, rekreasyon, müzik, satış alanı, kumsala servis hizmeti parametreleri değerlendirilmiştir.

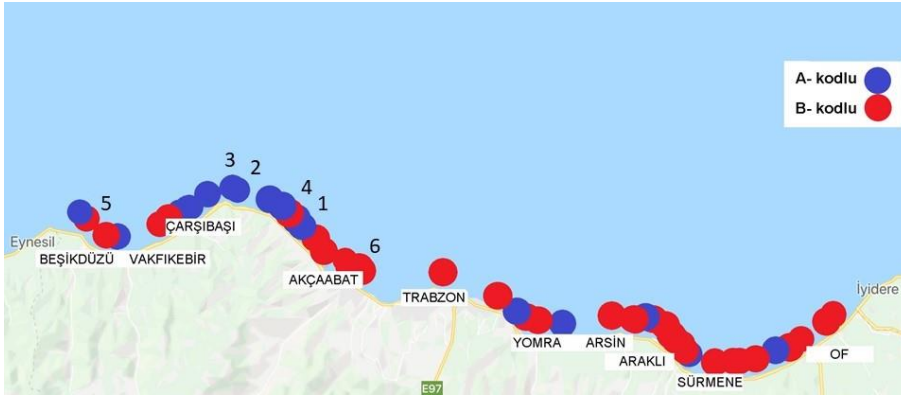
- **Anket Çalışması:** Literatür taraması, saptama/belgeleme aşaması ve alan çalışması/yerinde tespit çalışmaları doğrultusunda hazırlanan sorular, bu aşamaya kadar elde edilen veriler üzerinden oluşturulan parametreler üzerinden geliştirilmiştir. Anket soruları, 125 kişiye yöneltilmiştir ve cevap alınmıştır. Sorular, anketler, kentin işletme bulunan ve bulunmayan yüzme alanlarını kullanan kişilere çalışma alanı kapsamında uygulanmıştır.

- **Elde Edilen Verilerin Sentezlenmesi:** Tüm aşamalardan elde edilen veriler, bir araya getirilerek değerlendirilmiş ve literatür taraması, saptama/belgeleme aşaması ve alan çalışması/yerinde tespit çalışmaları doğrultusunda geliştirilmiş parametreler üzerinden Trabzon kenti sahil kullanımı için irdeleme yapıp sonuçlara ulaşılmıştır.

Trabzon İli Yüzme Alanları Analizleri

Yapılan tespit sonucunda Trabzon ilinde 47 adet yüzme alanı saptanmıştır. Bu alanların 16 tanesi işletme bulunan yüzme alanı (A- kodlu) ve 31 tanesi işletme bulunmayan yüzme alanıdır (B- kodlu) ve Harita 1'de bu alanların

Trabzon ili sahil şeridindeki yerleri belirtilmektedir (Resim 3, 4). Harita 2’de anket verilerine göre, işletmesi olmayan yüzme alanlarından tercih edilenlerin yaklaşık konumu ve kullanıcı sayıları belirtilmektedir. Çalışma kapsamında, Trabzon İli İşletme Bulunan Yüzme Alanı Özellik ve Temel Gereksinim Tabloları yalnızca Trabzon kentinde bulunan plaj işletmeleri kapsamında yapılmaktadır. Bunun sebebi, tespit edilen işletme bulunmayan yüzme alanlarının, Valilik, Çevre Şehircilik Bakanlığı, Belediye ve STK’ların belirlediği yüzme alanlarının haricinde halkın yoğun kullanımının gözlem yoluyla tespit edildiği diğer alanları da içermesidir. Söz konusu durumda, kentlinin deniz kullanımı için bireysel kullandığı başka alanların da bulunabileceği, yüzme alanı olarak belirtilen (B-kodlu) alanların herhangi bir işletmeye ait olmaması ve mimari bir unsur barındırmamaları göz önünde bulundurularak çalışma kapsamında Özellik ve Temel Gereksinim Tabloları hazırlanmamıştır.

Harita 1. Trabzon ili sahil şeridindeki işletme bulunan (A-kodlu) ve bulunmayan (B-kodlu) yüzme alanlarının yerleri

Resim 3. Trabzon Kenti İşletme Bulunan Yüzme Alanları Örnekleri (Harita 1’deki 1, 2, 3 Numaralı Alanlar)

Resim 4. Trabzon Kenti İşletme Bulunmayan Yüzme Alanları Örnekleri (Harita 1’deki 4, 5, 6 Numaralı Alanlar)

Harita 2. Trabzon ili sahil şeridindeki işletmesi bulunmayan (B-kodlu) yüzme alanlarının yerleri ve anket verilerine göre tercih edilme sıklıkları

Bulgular ve Tartışma

Turizm sektörünün başlıca unsurlarından biri olan deniz faktörünün ortaya çıkardığı bir turizm çeşidi olan “kıyı turizmi”, gün geçtikçe kentsel rekreatif alanlar olarak daha fazla önem kazanmaktadır. Son yıllarda değişen turizm anlayışı, kıyı turizminin yaygın olduğu Ege ve Akdeniz kıyılarına alternatif olarak Karadeniz’i de turizme kazandırmıştır. Bir kıyı alanının, turizm ve boş zaman değerlendirme amaçlı birçok aktiviteyi içinde bulundurması ve kullanıcılarına en üst düzeyde hizmet verebilmesi için tasarım düzeyinin de en üst seviyede olması gerekmektedir.

Çalışma kapsamında tespit edilen 16 adet işletme bulunan yüzme alanının nitelik olarak değerlendirildiği Tablo 2’de alanların işletme özelliği, yaz/kış kullanımı, kapasite, kadın/erkek kullanımı, ulaşım ve kent merkezine olan mesafesi bağlamında incelenmiş ve işlenmiştir.

Yapılan çalışma ve araştırma içerisinde örneklerden elde edilen verilere göre Trabzon kentinde işletme bulunan yüzme alanları için elde edilen veriler aşağıdaki gibidir:

- 16 işletme bulunan yüzme alanından 6 tanesi belediye işletmesinde, 10 tanesi özel işletme tarafından işletilmektedir.
- 16 işletme bulunan yüzme alanından 1 tanesi 100 kişilik kullanımın altında, 3 tanesi 100-250 kişilik kullanım arasında, 8 tanesi 250-500 kişi kullanım arasında, 4 tanesi de 500 kişi kullanım kapasitesinin üzerindedir.
- 16 işletme bulunan yüzme alanından bir tanesi sadece kadınlara aittir, diğerleri karma kullanımlıdır.
- 16 işletme bulunan yüzme alanından tamamına toplu taşıma ve özel araçla ulaşım sağlanmaktadır.
- 16 işletme bulunan yüzme alanından, 2 tanesinin kent merkezine uzaklığı 10-20 km arasında, 8 tanesinin kent merkezine uzaklığı 20-30 km arasındadır. 1 tanesinin kent merkezine uzaklığı 30-40 km arasındadır ve 5 tanesinin de kent merkezine uzaklığı 40-50 km arasındadır.

Tablo 2. Trabzon Kenti İşletme Bulunan Yüzme Alanı (A-Kodlu) Özellikleri Tablosu

	A 01	A 02	A 03	A 04	A 05	A 06	A 07	A 08	A 09	A 10	A 11	A 12	A 13	A 14	A 15	A 16
Özel / Belediye																
Yaz Kış Kullanımı																
Kapasite (Kişi)																
Kadın/Erkek																
Ulaşım																
Kente Uzaklık(km)																

Kapsamı	Kapasite (Kişi)	Kullanım	Kente Uzaklık (km)
Özel	- 250	Kadın	10-20
Belediye	- 500	Kadın-Erkek	20-30
Yaz-Kış Kullanımı	- 2000	Ulaşım	30-40
Yaz	- 3000	Toplu Taşıma	40-50
Kış		T. Taş.+ Özel Araç	

Resim 5. Tablo 1'in Lejantı

Çalışmanın ikinci aşamasında tespit edilen işletme bulunan yüzme alanları Tablo 3'te hizmet özellikleri açısından analiz edilmiştir. Temel Gerekse-
nim/Hizmetler başlığı altında, duş, WC, yeme-içme, soyunma kabini, can

kurtaran, engelli erişimi, otopark, evcil hayvan, gözetleme kulesi, ilk yardım, bot/sandal, bayraklı uyarı, su sporları, kamp alanı, marina, liman, balıkçılık, balık yetiştiriciliği, şezlong/şemsiye, aquapark, rekreasyon, müzik, satış alanı, kumsala servis hizmeti değerlendirmeleri yapılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen 16 işletme bulunan yüzme alanlarının temel gereksinim/hizmet değerlendirmesi aşağıdaki gibidir:

- İşletme bulunan yüzme alanlarının tamamında duş, wc ve soyunma kabini mevcuttur.
- 15 işletme bulunan yüzme alanında yeme içme hizmeti verilmektedir. 1 tanesinde ise verilmemektedir.
- 14 tanesinde kumsala servis yapılmaktadır. 2 tanesinde ise servis yapılmamaktadır.
- 15 tanesinde can kurtaran hizmeti verilmektedir. 1 tanesinde ise bu hizmet verilmemektedir.
- 13 tanesinde gözetleme kulesi bulunmaktadır. 3 tanesinde ise gözetleme kulesi bulunmamaktadır.
- 12 tanesinde ilkyardım hizmeti verilmektedir. 4 tanesinde ise verilmemektedir.
- 10 tanesinde bayraklı uyarı kullanılmaktadır. 6 tanesinde ise kullanılmamaktadır.
- 9 tanesi engelli erişimine uygundur. 7 tanesinde ise engelli erişimi yoktur.
- 14 tanesinde çeşitli büyüklüklerde otopark vardır. 2 tanesinde ise otopark yoktur.
- 5 tanesinde evcil hayvan girişi vardır. 11 tanesinde ise yoktur.
- 4 tanesinde bot/sandal hizmeti bu hizmet vardır. 12 tanesinde ise yoktur.
- 2 tanesinde su sporları vardır. 14 tanesinde ise yoktur.
- 4 tanesinde kamp alanı hizmeti sunulmaktadır. 12 tanesinde ise kamp alanı hizmeti yoktur.
- Hiçbirinde marina/liman yoktur.
- 5 tanesinde balıkçılık yapılmaktadır. 11 tanesinde ise yapılmamaktadır.
- Hiçbirinde balık yetiştiriciliği yoktur.
- 15 tanesinde şezlong ve şemsiye hizmeti vardır. 1 tanesinde ise yoktur.
- Hiçbirinde aquapark yoktur.
- 5 tanesinde çeşitli kullanımlara hizmet eden rekreatif alanlar bulunmaktadır. 11 tanesinde ise rekreatif alan yoktur.

- 11 tanesinde müzik hizmeti vardır. 5 tanesinde ise yoktur.
- 14 tanesinde deniz malzemesi satışı yapılmaktadır. 2 tanesinde ise yapılmamaktadır.

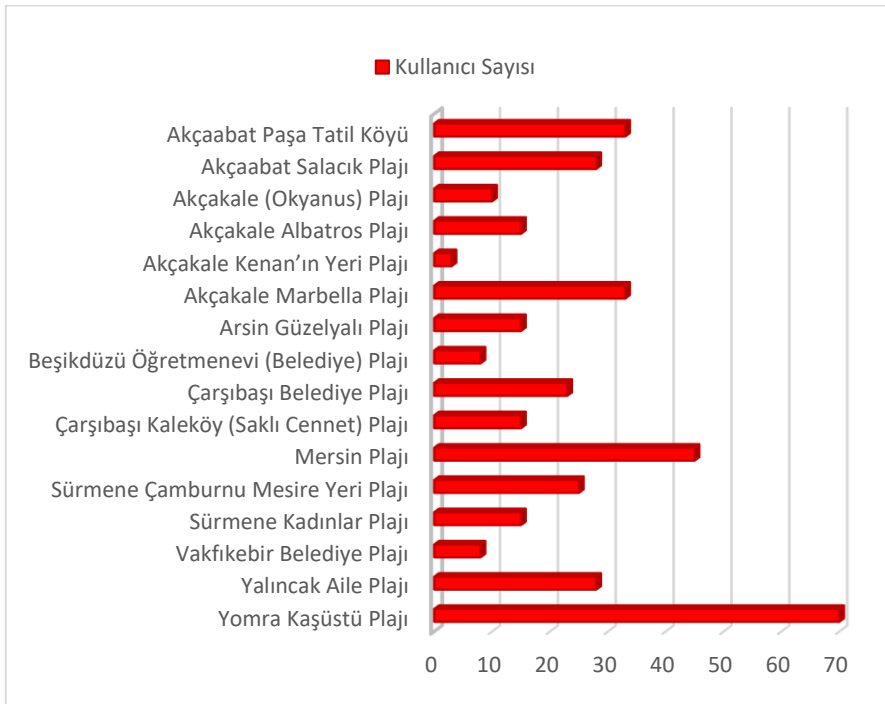
Tablo 3. Trabzon Kenti İşletme Bulunan Yüzme Alanı (A-Kodlu) Temel Gereksinim /Hizmetler Tablosu

Hizmetler	A 01	A 02	A 03	A 04	A 05	A 06	A 07	A 08	A 09	A 10	A 11	A 12	A 13	A 14	A 15	A 16
Duş																
WC																
Yeme-İçme																
Soyunma Kabini																
Can Kurtaran																
Engelli Erişimi																
Otopark																
Evcil Hayvan																
Gözetleme Kulesi																
İlk Yardım																
Bot/Sandal																
Bayraklı Uyarı																
Su Sporları																
Kamp Alanı																
Marina																
Liman																
Balıkçılık																
Balık Yetiştiriciliği																
Şezlong / Şemsiye																
Aquapark																
Rekreasyon																
Müzik																
Satış Alanı																
Kumsala Servis																

Çalışmanın bir diğer aşaması ise alanda anket çalışmalarıdır. 6 Adet sorudan oluşan anket, kentin işletme bulunan ve bulunmayan yüzme alanlarını kullanan kişilere çalışma alanı kapsamında uygulanmıştır. Veriler Tablo 4,5,6,7,8,9 ile analiz edilmiştir.

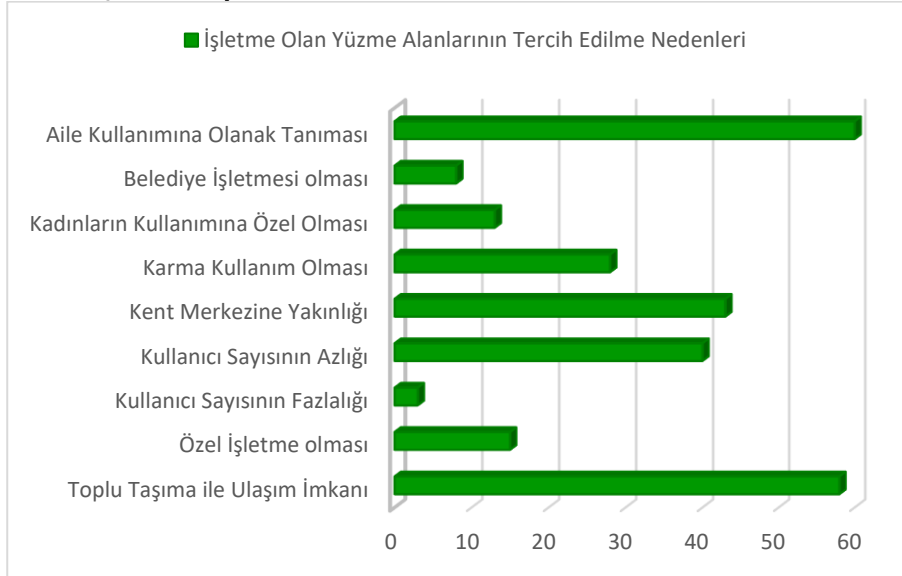
125 katılımcıya yöneltilen ve “Aşağıdaki isimleri belirtilen Trabzon kentindeki işletme bulunan yüzme alanlarından hangisi veya hangilerini kullanıyorsunuz?” sorusuna tüm katılımcılar yanıt vermiştir. Buna göre, Yomra Kaşüstü Plajı 70 kişi ile en çok tercih edilen yüzme alanıdır. 45 Kişi ile Mersin plajı ikinci en çok tercih edilen yüzme alanı olup, rakamlar arasındaki fark dikkat çekicidir. Akçaabat Paşa Tatil Köyü ve Akçakale Marbella Plajları 33 kişi ile üçüncü sıradadır. Yalınca Aile Plajı, Akçaabat Salacık Plajı 28 kullanıcı, Sürmene Çamburnu Plajı 25, Çarşıbaşı Belediye Plajı 23, Arsin Güzelyalı, Sürmene Kadınlar, Akçakale Albatros, Çarşıbaşı Kelaköy Plajları 15, Akçakale (Okyanus) Plajı 10, Beşikdüzü Öğretmenevi, Vakfıkebir Belediye Plajları 8 ve Akçakale Kenan’ın Yeri Plajı 3 kullanıcı tarafından tercih edilmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Trabzon kentindeki işletme bulunan yüzme alanlarını tercih eden kullanıcı sayıları

2. soruda “İşaretlediğiniz işletme olan yüzme alanlarını tercih etme sebeplerinizi işaretleyiniz” sorusu yöneltilmiştir. Seçeneklerde olmayan kullanıcıların eklemek isteyecekleri sebepleri de yazabilmeleri için diğer seçeneği sunulmuştur. Buna göre 60 kullanıcı aile kullanımına olanak tanıyan işletme olan yüzme alanlarını öncelikli olarak tercih etmişlerdir. Toplu taşıma ile ulaşımın olması 58 kullanıcı ile ikinci en çok tercih nedenidir ve bununla doğru-
dan ilişkili düşünülebilecek kent merkezine yakınlığı seçeneği 43 kişi tarafından en çok tercih edilme sebebi olarak işaretlenmiştir. Kullanıcı sayısının azlığı 40 kullanıcı, karma kullanımın olması 28, özel işletme olması 15, kadınların kullanımına özel olması 13, Belediye işletmesi olması 8, kullanıcı sayısının fazlalığı ise 3 kişi tarafından işletmesi olan yüzme alanlarının tercih edilme sebebi olarak işaretlenen seçeneklerdir. Kullanıcıların diğer seçeneğine en çok işletme olan yüzme alanlarının temizliğini sebep olarak yazmıştır. Bunun dışında bilinen yüzme alanları olması, güvenli olması, rahat güneşlenebilme imkanının olması ve arkadaşların götürmesi ayrıca belirtilen sebeplerdir (Tablo 5).

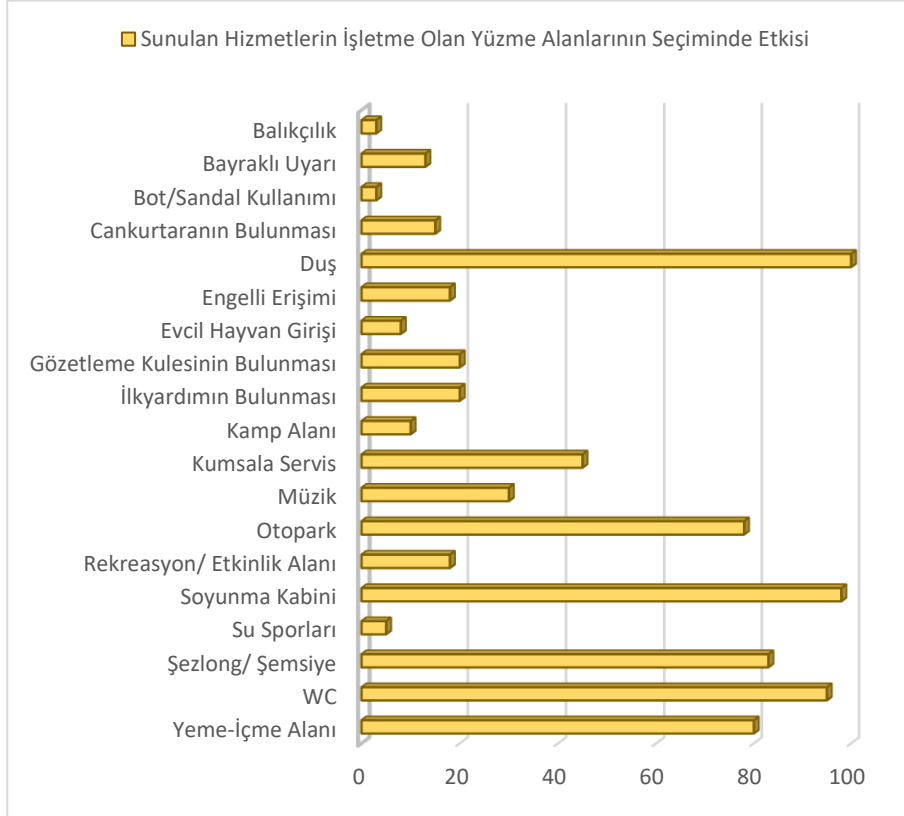
Tablo 5. İşletme olan yüzme alanlarının tercih edilme nedenleri

Üçüncü soru olan “Trabzon kentinde işletme olan yüzme alanlarında sunulan hizmetlerden hangisi işletme olan yüzme alanlarını tercih etme sebebi-
nizdir?” sorusuna tüm katılımcılar yanıt vermiştir. Kişisel temizlik mekânı olan duş 100, soyunma kabini 98, WC hizmeti 95 kullanıcı tarafından işletme

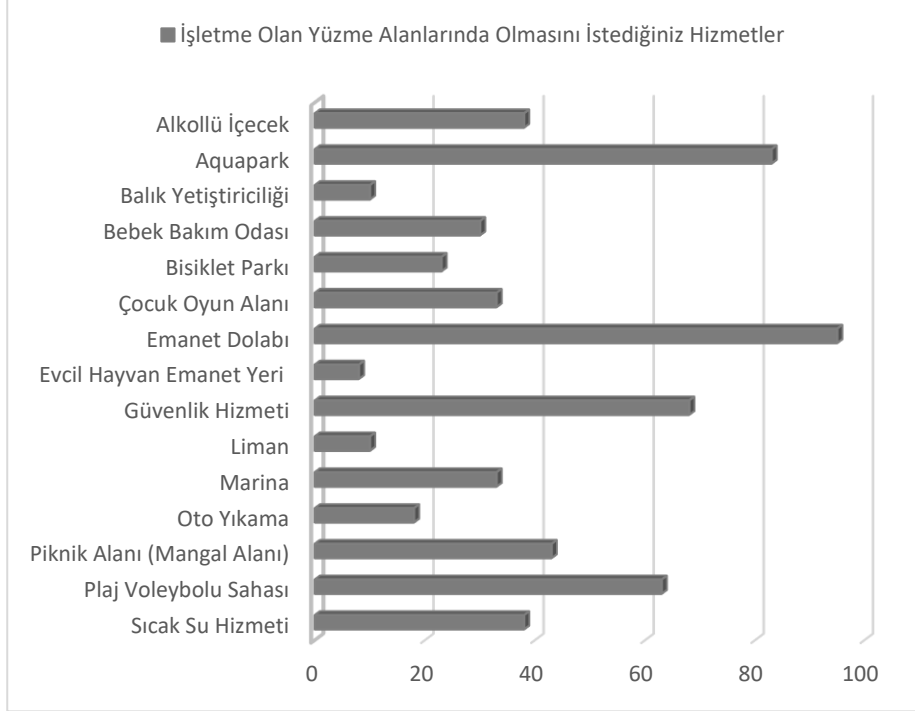
olan yüzme alanlarının tercih sebepleridir. Şezlong- şemsiye hizmeti 83, yeme- içme alanının varlığı 80, otopark hizmeti 78 kullanıcı tarafından en çok tercih edilme sebebi olarak işaretlenmiştir. 45 kullanıcı kumsala yapılan yeme içme servisi hizmetini tercih sebebi olarak belirtmiştir. Müzik hizmetinin sunulması 30 kullanıcı tarafından işaretlenmiştir. İlk yardım ve sağlık hizmetlerinden gözetleme kulesinin bulunması ve ilkyardımın bulunması seçenekleri 20 kişi, engelli erişiminin olması 18, rekreasyon/etkinlik alanının varlığı 18, cankurtaranın bulunması 15, bayraklı uyarı 13 kişi tarafından seçilmiştir. Kamp alanının varlığı 10, su sporları imkânı 5, bot/sandal kullanımı 3 ve balıkçılık hizmeti 3 kişi tarafından seçilmiştir. Bu soruda da diğer seçeneği ile kullanıcıların eklemek istediği seçenekleri belirtmeleri istenmiştir. Deniz temizliği en çok eklenen seçenektir. Mescit olması nedeniyle dışarı çıkmadan tüm günün geçirilebiliyor olması eklenen bir diğer seçenektir (Tablo 6).

Tablo 6. Sunulan hizmetlerin işletme olan yüzme alanlarının seçiminde etkisi

Dördüncü soru olan “Trabzon kentinde işletme olan yüzme alanlarında bulunmayan hizmetlerden hangisi veya hangilerinin bulunmasını istersiniz” sorusunu tüm kullanıcılar yanıtlamıştır. Emanet dolabı 95 kişi tarafından en çok ihtiyaç duyulan hizmet olarak seçilmiştir. Aquapark 83, güvenlik hizmeti 68, plaj voleybolu sahası 63 kişi tarafından seçilerek en çok talep edilen hizmetler olmuştur. Piknik/ mangal alanı 43, bisiklet parkı 38, sıcak su hizmeti 38, alkollü içecek 38, çocuk oyun alanı 33, marina 33, bebek bakım odası 30 kişi tarafından işaretlenmiştir. Oto yıkama 18, liman 10, balık yetiştiriciliği 10, evcil hayvan emanet yeri 8 kullanıcı tarafından talep edilmektedir. Bu soruda da diğer seçeneği ile eklemek istedikleri talepler sorulmuştur. Giriş ücreti alınan yüzme alanlarında ek olarak şezlong/ şemsiye ücretinin talep ediliyor olması konusunda memnuniyetsizlikler ifade edilmiştir. Can kurtaran hizmetlerinin yetersizliğine de dikkat çekilmiştir. Özellikle ücretli yüzme alanlarında vale hizmeti de ayrıca talep edilmektedir (Tablo 7).

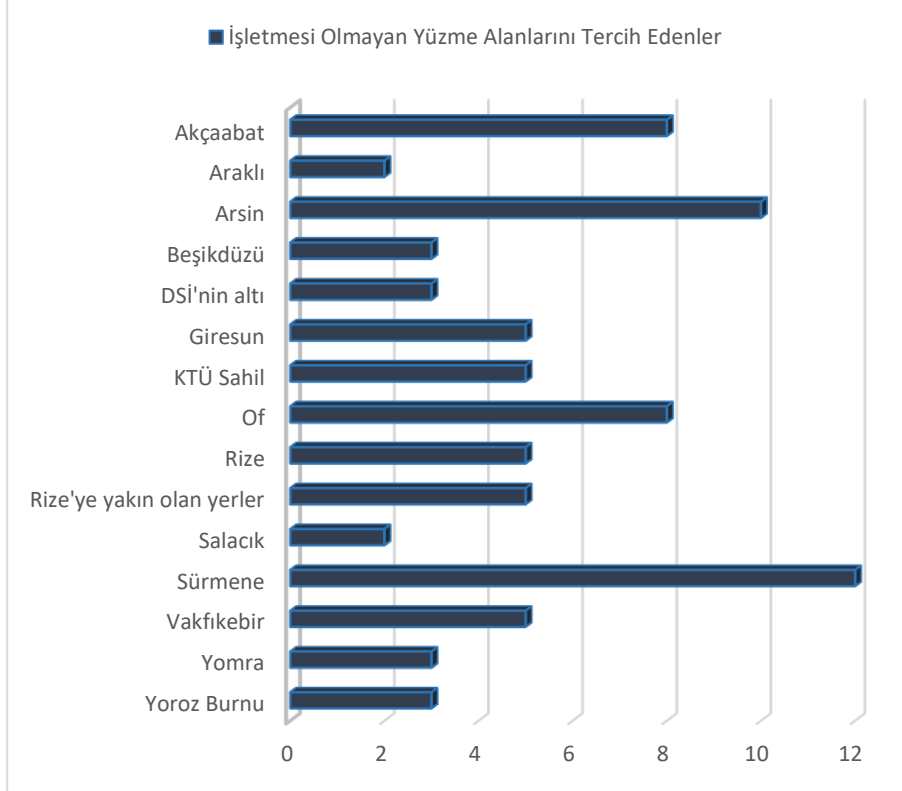
Tablo 7. İşletme olan yüzme alanlarında bulunmayan hizmetlerden bulunması istenenler

Beşinci soru “Soru 1’de isimleri geçen işletme bulunan yüzme alanları dışında denize girdiğiniz yüzme alanları var mıdır? Varsa ismini ve yaklaşık

konumunu yazınız” biçiminde açık uçlu olarak yöneltilmiştir. Katılımcıların tamamının yanıt verdiği soruya 79 katılımcı işletme olmayan yüzme alanlarını kullandığını, 46 katılımcı ise kullanmadığını belirtmiştir. Sürmene 12, Arsin 10, Of 8, Akçaabat 8 kullanıcı ile en çok tercih edilen alanlardır. Vakfıkebir 5, KTÜ sahil 5, Rize’ye yakın yerler 5, Yoro burnu 3, Yomra 3, DSİ’nin altı 3, Beşikdüzü 3, Araklı 2, Salacık 2 kullanıcı tarafından tercih edildiği belirtilen ve yaklaşık konumu verilen işletme olmayan yüzme alanlarıdır. Ayrıca 10 kişi de kent dışına yüzmek için gittiğini belirtmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. İşletme olmayan yüzme alanlarından tercih edilenler

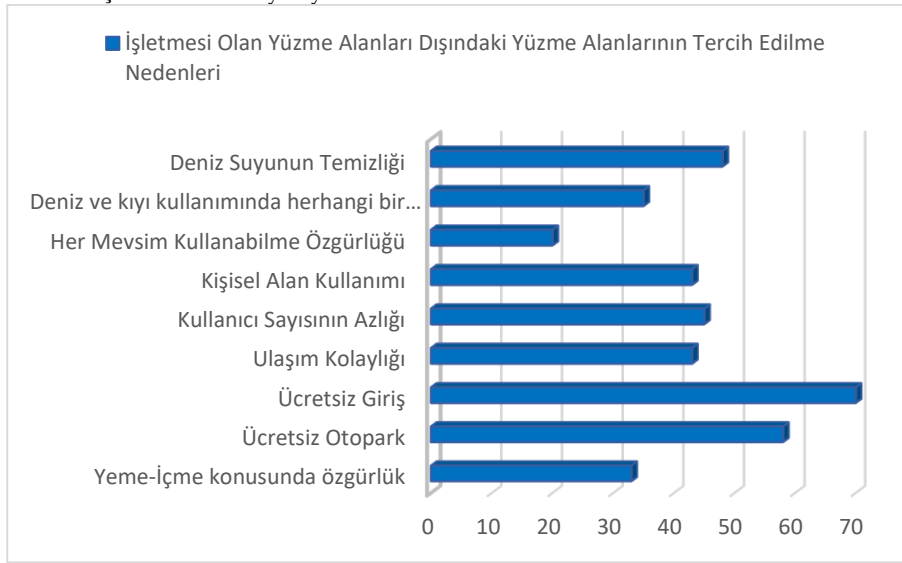

Son olarak “İşletme bulunan alanların dışındaki yüzme alanlarını tercih etme sebeplerinizi işaretleyiniz.” denilmiştir. Bu soruya da tüm katılımcılar yanıt vermiştir. Ücretsiz giriş 70 kullanıcı tarafından işaretlenmiştir. Ücretsiz otopark 58, deniz suyunun temizliği 48, kullanıcı sayısının azlığı 45, kişisel alan kullanımı 43, ulaşım kolaylığı 43, deniz ve kıyı kullanımında herhangi bir kurala tabi olamama 35, yeme içme konusunda özgürlük 33, her mevsim

kullanabilme özgürlüğü 20 kullanıcı tarafından seçilen seçeneklerdir. Aile ve arkadaşlarla gidiliyor olması diğer seçeneğine eklenen bir diğer sebeptir. 48 kullanıcı tarafından deniz suyunun temiz olduğu seçeneğinin işaretlenmiş olması, bu alanlarda herhangi bir analiz yapılmıyor veya kullanıcılar tarafından somut bir testten geçmiyor olmasına karşın dikkat çekici bulunmuştur. Bu seçeneğin seçilmiş olmasında, kişilerin bu alanları kullanırken herhangi bir kısıtlılıkla karşılaşmaması ve kullanıcı sayısının azlığı, kullanıcının ailesi veya arkadaşları ile kişisel alan oluşturmada özgürlüğü gibi durumların etkili olduğu düşünülmektedir (Tablo 9).

İşletme olan yüzme alanları ile işletme olmayan yüzme alanları konum olarak birbirine yakınlık göstermektedir. İşletme olmayan yüzme alanlarının tercih edilme nedeni ücretsiz giriş ve ücretsiz otopark imkanlarıdır.

Tablo 9. İşletme bulunmayan yüzme alanlarını tercih etme nedenleri

Değerlendirme ve Sonuç

Gerçekleştirilen çalışmalarda, 119 km kıyı uzunluğu bulunan Trabzon kentinde yer alan yüzme alanlarının niceliksel bağlamda temel gereksinim hizmetlerini karşıladığı görülmektedir. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki bu niceliksel verilerin niteliksel bağlamda değerlendirilmesi de başka bir çalışmanın konusu olarak değerlendirilebilir. Çalışma kapsamında incelenen

16 işletme bulunan yüzme alanının, en olumlu özelliklerinden biri, alana ulaşımın toplu taşıma ile rahatlıkla sağlanabilmesidir. Bu veri kıyıların kentlinin gündelik hayatının içerisine katılabilmesi bağlamında önemlidir. Ancak bunun yanında işletme bulunan yüzme alanları, engelli ulaşımı bağlamında yetersiz kalmaktadır. İşletme bulunan yüzme alanlarının cankurtaran ve sağlık hizmetleri açısından yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bunların tamamına yakınında yeme içme hizmetinin verilmesi alanların sadece yüzme amaçlı kullanılmadığını göstermektedir.

Çalışma kapsamında, Trabzon kentinde işletme bulunan yüzme alanlarının kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için optimum koşulların sağlanması gerekliliği öngörülmüştür. Aynı zamanda söz konusu işletme bulunan yüzme alanlarının niteliksel ve niceliksel kapasitelerine göre sınıflandırılması, mimari yapılanmalarının da esnek ve işlevsel bir formatla biçimlendirilmesi, mekân kullanımı bakımından değerlendirilmesi gereken noktalar olarak öne çıkmaktadır.

Trabzon kenti yüzme alanlarının nitel ve nicel olarak incelendiği çalışma; kıyı turizmi ve mekân ilişkisinin Trabzon kenti ölçeğinde incelenmesi, denizin kentlinin sosyal hayatındaki yerinin sorgulanması ve yüzme alanlarının kullanımı ve tercihleri üzerine veri elde edilmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Bunlarla birlikte çalışmanın bir diğer önemi ise, çalışmada yüzme alanlarının düzenlenmesi için belirli kriterler oluşturulmasının amaçlanmasıdır. Bu bağlamda çalışma kapsamında, literatürde yer alan veriler ile alan çalışması sonrasında elde edilen verilere göre Trabzon kenti yüzme alanları düzenleme kriterleri Tablo 10'da belirtilmiştir.

Tablo 10. Trabzon kenti için yüzme alanları düzenleme kriterleri

Koruma	Konfor		Memnuniyet
1. Kazalara karşı koruma -Boğulma, yaralanma vb. kazalar; -Ulaşım kazaları, oto-park ihtiyacı	4. Dolaşıma izin veren koşullar -Yürümek için yeterli alan ve planlama; -Doğa koşullarına el-verişli malzeme seçimi; -Fiziksel engellerin yokluğu; -Kilit noktalara erişim	7.İzlem/Gözlem amaçlı tesisler -Uzun mesafeleri görme; -Engelsiz görsel pers-pektif; -Hoş bakış açıları; -Aydınlatma	10. Ölçek -İnsan ölçülerine uy-gunluk; -Her yaş grubu için uygunluk
2. Suç ve şiddete karşı koruma -Güvenlik; -Temizlik	5. Bekleme amaçlı tesisler -Her yaşı düşünerek tasarımı; -Çocuk alanlarında güvenlik	8.Sosyalleşme amaçlı tesisler -Bireylerin yeme -içme ihtiyaçlarına cevap ve-recek tüm ürünleri bar-ındırma; -Her bireyi düşünen ve kişisel alana saygılı olma	11. Hava koşulları-nın/iklimin keyfini çıkarmaya yönelik imkanlar -Çeşitli spor tesislerine ve balıkçılık faaliyetle-rine uygun alanlar; -Yaz-kış kullanımına uygun alanlar
3. Doğa koşullarına karşı koruma -Yatay/düşey bölücü-ler/saçaklar ile bireyleri koruma; -Çevreyi koruma	6. Dinlenme amaçlı tesisler -Birincil oturma ve İkincil oturma mekan-ları; -Oturmak için eleman-lar ve temizliği; -Çevrenin temizliği; -Her yaşın düşünül-mesi ile ergonomik çö-zümler; -Yeterli yeme – içme tesisleri	9. Oyun / keşif / aktivite olanakları -Yaz ve kış aylarında gece -gündüz fiziksel aktiviteler; -Oyun ve eğlence için ilgi çekici ortamlar; -Çocukların düşünül-düğü mekanlar	12. Estetik kalite / olumlu duygu de-neyimi -İyi tasarım ve detay-ları dikkate almak; -Kişisel alanın korun-duğu tasarımlar; -Perspektifler / görüş-ler; -Ağaçlar, bitkiler ve su -Temizliğe önem veren yaklaşımlar

Kentlinin belleğinde yalnızca bir imge olarak var olan “deniz”in, hem ekonomi ile hem de yaşam biçimi ile ilişkilenebilmesi, bir başka deyişle yaşamın içinde var olabilmesi için mekânsal bir düzenleme getirilmesine gerek görülmektedir. Bu bağlamda, bir kamusal mekân olan yüzme alanlarının tabloda verilmekte olan kriterlere sahip olması, deniz-kullanıcı ilişkisinin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesinde önemli bir yere sahiptir.

Extended Abstract

Urban and Coastal Relationship: Regulation Criteria on Swimming Areas in Trabzon City

*

Aysun Aydın Öksüz

ORCID: 0000-0002-5020-6870

Bahar Küçük Karakaş

ORCID: 0000-0002-3894-5160

Gizem Seymen

ORCID: 0000-0002-6548-7740

Büşra Topdağı Yazıcı

ORCID: 0000-0003-1203-4411

After the Industrial Revolution in the 19th century, the meaning of the cities changed both socially and economically. Cities have turned into production spaces and all kinds of objects have started to become money-making tools. Increased mobility between geographies has enabled individuals to easily reach places outside their geography. This transportation has led to the development of recreational tourism. Tourism was born as a result of people's needs such as traveling, seeing, discovering and meeting with new people. In addition to this need, the emergence of modern business life, the entry of the terms such as relaxation, weekend or annual leave into business and daily life has contributed to the development of tourism. The fact that the capital world has invented to make money not only through production but also through the concept, has made tourism not only a tour, but also different forms of tourism have been produced such as nature, health and congress.

Since the 19th century, Turkey's geography and geography of Europe has led to a stronger cultural relationship. The cultural and social life in the European geography has become a matter of curiosity and has started to be applied in this geography. Especially the artifacts related to daily life have begun to enter the Ottoman daily life. Urban recreation areas such as walking and resting have started to produce. In Europe in the 19th century, the practice of using the sea in terms of health other than hunting turned into an economic production-consumption form over time, and people first started to use the sea for health

and then for recreation and entertainment, and usage of modern swimming areas started to form in coastal cities.

The modern swimming areas, which entered the social life of the coastal cities with the Republic, began to spread first to Istanbul and its vicinity and then to all coastal cities. At the beginning of the 20th century, the concept of swimming areas in Turkey had not yet find a place in the collective memory. In previous periods, the seas were used as baths and a doctor's report was required to enter the sea. After these periods, swimming areas, which are one of the indispensable recreational areas of coastal cities, started to gain their identity in the sense of today after 1960s. Today, cities' swimming areas have become one of the economic resources of the city as well as the recreation area, where recreation areas, eating-drinking places, sports activity areas are located. In this study, the relationship of Trabzon, a coastal city with the sea, is one of the problem areas.

In the imaginary sense, the city of Trabzon is in a very close relationship with the sea. However, it is a city with a very limited relationship with the sea as an economic and lifestyle. Because the image of Trabzon is produced over the Black Sea coast. However, the physical development of the city and the daily life relationship of Trabzon citizen with the sea is limited. The sea in Trabzon city is primarily the landscape aspect of the houses. Economically, it is used in fishing during hunting season, and it is used in swimming area tourism which is the main subject of this study in summer season. However, the city of Trabzon, which has a coastal length of 119 km from east to west, has never made its relationship with the sea a part of daily life. The use of the coast as a garbage dump site of the city for long years and the connection of the city sewers to the coast have left the citizen of Trabzon away from the sea. The citizens of Trabzon were not only detached from the sea mentally but also physically by the filling areas that had been topped for years and years. Especially at the end of the 20th century and the beginning of the 21st century, the mental and physical health-related developments in the world, the realization of the effects physical arrangement of cities on human health by local administrations and governments, and most importantly, the realization of the fact that cities themselves are a source of tourism have led to plan cities for both health and tourism. In accordance with these developments, steps have been taken also in the city of Trabzon to bring the people of Trabzon, who had been detached from the sea, to the sea to be side by side with the sea and to use the sea as an economic source in the context of tourism. In accordance with these developments,

many swimming areas that are different in quality and quantity have been put in use especially in the last 5 years at the shores of the city.

The aim of this study was to assess the relationship between Trabzon, which is a coastal city, and the sea based on swimming areas venues in a recreational sense. In this context, private swimming areas with a coastline of 119 km from the eastern point to the west end within the boundaries of Trabzon province, which had been established for commercial purposes and provided economic input to the city, were identified. The swimming areas that were identified were assessed one by one in the context of their distance to the city, transportation opportunities for the citizens, space and service qualifications and user profiles. In this study a questionnaire was conducted on citizens' preferences to offer recommendations to investigate the sea-related demands of the people of Trabzon, to determine the significance of the swimming areas within urban recreation areas, to improve the quality of the swimming areas and to meet the demands of the citizens.

Kaynakça/References

- Aksoy, C. O. (2006). *Kent plajları ve tasarım kriterlerinin irdelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Amirshakari, S. ve Imantalab, H. (2015). Assessing the impact of public spaces in the region of soro in bandar abbas based on indigenous -Historical architecture approach, *European online journal of natural and social sciences, Special Issue on New Trends in Architecture, Civil Engineering, and Urban Studies*, 3 (3), 422-435.
- Ankan, H. A., Aydın, A., Baydağ, C., ve Acar, F. (2000). *Deniz turizmi ve yatçılık çalışma grubu görüşler, öneriler ve değerlendirmeler*, İstanbul: T.C. Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı.
- Erüz, C. ve İsmail, N. P. (2017). Doğu karadeniz (Trabzon) de kıyı müdahaleleri ve deniz-kıyı turizmi potansiyeli, *Dokap Bölgesi Uluslararası Turizm Sempozyumu Bildiri Kitapçığı*, 564-568. Trabzon.
- Erüz, C., Özşeker, K., Seyhan, K. (2010). Doğu karadeniz sahil yolunun kıyı alanlarına etkisi, *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları VIII. Ulusal Kongresi Bildiriler Kitabı*, 309-316. Trabzon.
- Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington, DC: Island Press.
- İsmail, N. P. (2016). *Trabzon kıyılarında, 1957-2015 dönemi, kıyı müdahalelerine bağlı habitat kayıplarının uzaktan algılama ve cbs tekniği ile irdelenmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- İstanbullu Dinçer, F., Erkol Bayram, G., Ak, S. (2018). Dünyada ve Türkiye'de deniz turizmi açısından kıyı alanlarını koruma yönetiminin incelenmesi, 4. *Ulusal Deniz Turizmi Sempozyumu "Küresel Eğilimler-Yerel Etkiler"*, 23-24 Şubat 2018, İzmir.

- Kozak, N. (2000). *Genel turizm bilgisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yayını No: 2472.
- Kozan, G. Y., Özdemir, S. S., Günlü, E. (2014). Turizm yazınında “deniz turizmi”nin olgusal gelişimi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 115-129.
- Lynch, K. (1972). *The openness of open space*. T. Banerjee ve M. Southworth (Der.). (1991). *City Sense and City Design: Writings and Projects of Kevin Lynch*, 396-412, Cambridge, MA: MIT Press.
- Mor, C. (2006). *Trabzon ilinin turizm coğrafyası*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Trabzon'da plaj savaşı. (2013, 17 Mart). *Haber61*. 16 Mart 2020 tarihinde, <https://www.haber61.net/trabzon/trabzonda-plaj-savasi-h141710.html> adresinden erişildi.
- Pakzad, J. (2012). *Theoretical foundations and urban design process of department of housing and urban development*, 5. Baskı, Tahran: Shahidi Publications.
- Pamukçu, H. (2017). Helal turizm ve türkiye, *Standart Dergisi*, 17-22.
- Papageorgiou, M. (2016). Coastal and marine tourism: a challenging factor in marine spatial planning, *Ocean & Coastal Management*, 129, 44-48.
- Public access design guidelines. (1985). California: San Francisco Bay Conversation and Development Commission.
- Sesli, F. A., Aydınoglu, A. C., Akyol, N. (2003). Kıyı alanlarının yönetimi, *Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 9. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, 769-780, Ankara.
- Smith, S. L. J. (1988). Defining tourism: a supply side view, *Annals of Tourism Research*, 15 (2), 179-190.